

TUE LAPSEN KEHITYSTÄ

LAPSEN SEKSUAALIKASVATUS

6
VUOTTA

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
HYVÄ OLO,
ITSETUNTO

TUNTEET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

Lapsi ymmärtää, että keho muuttuu, kun ihminen kasvaa. Lapsi hyväksyy oman kehon.

Lapsi ymmärtää mikä on oikein, mikä on väärin ja mikä on yksityistä.

Lapsi opettelee, miten tunteita voi hallita.

YMPÄRISTÖ,
MUUT IHMISET

Lapsi haluaa olla ja keskustella enemmän muiden kanssa. Lapsi ymmärtää sääntöjä.

HYVINVOINTI,
TERVEYS

Lapsi pyrkii pärjäämään itse.

LISÄÄNTYMINEN

Lapsi ymmärtää ihmisen elämänsäkaaren vauvasta vanhuksiksi.

NORMIT,
TAVAT

Lapsi osaa noudattaa sääntöjä ja ymmärtää niiden merkityksen.

OIKEUDET

Lapsi ymmärtää, että kaikki ihmiset eivät ole hyviä. Silti ei tarvitse pelätä kaikkia vieraita.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Lapsi voi esittää kysymyksiä kehojen eroista ja seksuaalisuudesta. Puhuu näistä asioista muiden lasten kanssa.

Lapsi osaa käydä itse WC:ssä. Unnutus ja seksuaaliset tutkimusleikit tapahtuvat yleensä salassa aikuisilta.

Lapsi vihaa, rakastaa ja on mustasukkainen. Puhuu ja kysyy paljon. Tärkeitä asioita ovat ystävyys ja tykkääminen.

Lapsi osaa odottaa omaa vuoroaan ja kuunnella muita. Osaa sopia riitoja.

Lapsi pyrkii tekemään asioita, jotka tuntuvat mukavilta. Liikkuu itsenäisemmin kodin ulkopuolella.

Lapsi voi piirtää, leikkiä tai puhua seksuaalisia asioita. Voi kertoa seksuaalisia vitsejä tai loruja ja kiroilla.

Lapsi miettii eroja, jotka liittyvät sukupuoleen, kulttuureihin ja ikään. Tunnistaa ja pohtii arvoja.

Lapsi voi nähdä painajaisia ja takertua vanhempaan. Voi pelätä vieraita tai yksin olemista. Opettee oikeuksiaan myös kavereiden kanssa.

MITEN AIKUISEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Opeta, että kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia, vaikka he näyttävät erilaisilta. Kerro, mitä on olla ihminen, nainen tai mies.

Taputa, silittä ja pidä lasta hyvänä. Opeta, että koko keho on arvokas. Opeta lasta hyväksymään itsensä ja muut ihmiset.

Opeta, että seksuaalisuus ja rakastaminen ovat hienoja asioita. Hyväksy lasten tykkäämiset. Vastaa kysymyksiin. Auta hallitsemaan tunteita.

Tue ystävyyttä, tykkäämistä ja ihastumista. Sano, että tytöt, pojat ja kaikki ovat yhtä hyviä ystäviä. Opeta miten ollaan ystävien kanssa.

Kerro, että lapsi saa itse valita ystävät ja päättää, kuka saa koskea häntä. Kosketus ei saa tuntua pahalta.

Kuuntele ja vastaa lapsen kysymyksiin seksuaalisista asioista. Älä naura tai ole vihainen. Opeta oikeat sanat.

Opeta lapselle, mikä on sopivaa. Kaikkea ei tarvitse eikä saa näyttää kaikille. Opeta tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta.

Opeta, että oma keho kuuluu vain itselle! Kerro vaarallisista aikuisista. Huolehdi lapsen turvallisuudesta. Opeta, mitä lapsi voi tehdä epämiellyttävässä tilanteessa: sano Ei, lähde pois, kerro tululle aikuiselle.

4-5
VUOTTA

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
HYVÄ OLO,
ITSETUNTO

TUNTEET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

Lapsi on utelias. Erottaa naisen ja miehen, nuoren ja vanhan.

Lapsi ymmärtää, että hän on ihminen, poika tai tyttö. Ymmärtää, että isona hänestä tulee aikuinen, mies tai nainen.

Lapsi opettelee hallitsemaan tunteita. Mielikuvitus on vilkas, voi nähdä painajaisia.

YMPÄRISTÖ,
MUUT IHMISET

Lapsi huomaa muiden tunteita. Oppii yhteistyötä. Kaverit ovat tärkeitä. Haluaa kuulua ryhmään.

HYVINVOINTI,
TERVEYS

Lapsi tietää, mikä kosketus tuntuu hyvältä ja mikä pahalta. Hakee hyvää oloa.

LISÄÄNTYMINEN

Elämä ja vauvojen syntyminen voi kiinnostaa lasta.

NORMIT,
TAVAT

Lapsi oppii, mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Oppii puolustamaan rajojaan.

OIKEUDET

Haluaa oikeudenmukaisuutta. Osaa olla vieraiden ihmisten kanssa, mutta tarvitsee tietoa, miten sen voi tehdä turvallisesti.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Lapsi vertaa itseään toisiin. Pohtii, mihin kehon eri osia tarvitaan ja miltä keho tuntuu. Haluaa itsenäistyä.

Lapsi voi leikkiä seksuaalisia leikkejä toisten lasten kanssa ja nukeilla. Unnutus voi auttaa nukahtamaan. Haluaa, että aikuiset kuuntelevat ja kehuvat.

Lapsi ihastuu tai samastuu äitiin tai isään. Voi tykätä tyttöistä ja pojista. Osoittaa iloa, tykkäämistä ja suuttumusta selvästi.

Lapsi leikkiä roolileikkejä, kertoo tarinoita ja loruja. Lapsella voi olla mielikuvituskaveri. Pussaa ja halaa avoimesti. Voi esiintyä ja maillailla. Matkii aikuisten sanoja.

Lapsi tutkii ja koskettelee omaa kehoaan, leikkii ja pelleilee. Peuhaa ja on sylissä. Pohtii, mikä tuntuu hyvältä ja mikä pahalta.

Lapsi voi kysellä, miten vauva menee mahaan ja tulee sieltä ulos. Leikkii tutkimisleikkejä ja kotileikkejä, joissa "tehdään" lapsia.

Lapsi tunnistaa, ihmettelee ja ymmärtää erilaisia tapoja. Väsyneenä ei aina jaksa käyttäytyä hyvin.

Lapsi voi testata hyvää ja pahaa kosketusta. Kertoo omia toiveitaan ja tarpeitaan. Suuntautuu kodin ulkopuolelle ja kiinnostuu median antamasta tiedosta.

MITEN AIKUISEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Vastaa lapsen kysymyksiin. Kerro, miten sukupuolielämä pidetään huolta ja että ne ovat tärkeitä. Tue itsenäisyyttä. Kerro, että lapsi on oikeanlainen.

Kerro lapselle, että hän on ihana tyttö tai poika, tyttöpoika tai poikatyttö. Opeta, että oma keho on hieno ja siitä saa nauttia. Opeta, että on erilaisia ihmisiä ja kaikki voivat olla kivoja.

Opeta lapselle tunteita ja niiden nimiä. Kerro, että voi olla vihainen, mutta satuttaa ei saa. Pysy itse rauhallisena. Selkeät rajat tuovat turvaa. Rohkaise, kehu ja kiitä.

Opeta oikeudenmukaisuutta. Kerro, että meillä on tällaiset tavat, muilla voi olla toisenlaisia tapoja. Opeta sietämään häviämistä ja epäonnistumista. Ole turva ja syli.

Kerro, että itseään saa koskea mistä vain, mutta se tehdään omassa rauhassa. Opeta, miten lapsi voi suojella itseään: jos jokin toisen käytöksessä pelottaa, sano Ei, lähde pois ja kerro tululle aikuiselle.

Vastaa lapsen kysymyksiin. Vauva kasvaa siemenestä äidin mahassa. Siemen voi mennä mahaan monella tavalla. Vauvan voi saada myös muulla tavalla.

Opeta käytöstapoja. Kerro, että ihmisillä on erilaisia tapoja. Opeta, että ketään ei saa koskea ilman lupaa.

Lapsella on oikeus olla turvassa. Opeta: jos kosketus tuntuu pahalta, saa sanoa ei. Pahasta kosketuksesta pitää kertoa tululle aikuiselle. Anna lupa kysyä ja vastaa kysymyksiin.

2-3
VUOTTA

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
HYVÄ OLO,
ITSETUNTO

TUNTEET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

Lapsi opettelee käymään potalla. Huomaa, että tytöt ja pojat ovat erilaisia.

Lapsi on ylpeä kehostaan ja asioista, joita tekee pottaan.

Lapsen oma tahto kehittyä. Alkaa itsenäistyä.

YMPÄRISTÖ,
MUUT IHMISET

Lapsen sosiaalisuus lisääntyy. Haluaa olla enemmän muiden kanssa.

HYVINVOINTI,
TERVEYS

Lapsi huomaa, mistä tulee hyvä mieli itselle ja toiselle.

LISÄÄNTYMINEN

Kiinnostuu syntymästä, jos näkee vauvoja.

NORMIT,
TAVAT

Opettee, mitä saa tehdä ja mitä ei.

OIKEUDET

Alkaa ymmärtää, että saa määrätä itse omasta kehosta.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Sukupuolielimet kiinnostavat, katselee muiden pimpejä ja pippeleitä esimerkiksi saunassa. Pohtii eroja ääneen.

Lapsi koskettelee ja tutkii kehoaan, saattaa unnuttaa. Haluaa joskus koskea muiden kehoja. Haluaa olla sylissä.

Lapsi osoittaa tunteitaan lyönteinä, halauksina ja suukoina.

Lapsi harjoittelee yhteisleikkiä. Lyö helposti, jos tulee erimielisyyksiä. Tutkii ympäristöä, kun turvallinen syli on lähellä. Voi olla vaikea erota vanhemmasta.

Lapsi hakee lohtua ja turvaa turvallelusta ja läheisistä ihmisistä tai oman kehon kosketelusta ja unnutuksesta. Osaa kertoa, mitä haluaa.

Pajaillee vauvamahaa, ihmettelee imettämistä. Pohdiskelee ääneen, voi kysellä monenlaisia asioita.

Kyselee paljon. Erottaa julkisen ja yksityisen. Alkaa hyväksyä norjeja, kuten ei juokse alasti päiväkodissa. Voi testata kielletyn ja sallitun rajoja.

Harjoittelee tahtomista ja oikeuksiensa puolustamista. Neuvolassa voi vastustella tutkimista. Tarvitsee aikuisen turvaa ja suojaa.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Lapsi tutkii kehoaan käsin ja suulla. Myös vaipan alla olevat alueet kiinnostavat.

Lapsi on mielellään alasti, saattaa kosketella sukupuolielimiään ja nauttia siitä. Tätä voidaan kutsua unnuttamiseksi.

Lapsi hymyilee, itkee, kiljuu riemusta. Lapsi kaipaa ihailua.

Lapsi tarkkailee ja matkii. Tutkii ympäristöään. Tulee syliin turvaan. Haluaa osoittaa rakkauttaan.

Lapsi koskettelee ja tutkii suullaan ja käsillään. Muistaa, miltä tuntuu pajaus ja kipu.

Vauvamaha saattaa kiinnostaa lasta.

Lapsi voi koskea omaa ja muiden pimppiä tai pippeleitä. Huomaa, mitä saa tehdä ja mitä ei.

Tutkii innokkaana ympäristöään ja itseään.

MITEN AIKUISEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Kerro, että tytöillä on pimppi, pojilla pippeli. Anna lapsen olla potalla omassa rauhassa. Opeta pesemään kädet WC-käynnin jälkeen.

Opeta, mitä kehon paikkoja saa näyttää ja koskea omassa tai toisen kehossa. Pidä paljon sylissä ja helli.

Älä hermostu, vaikka lapsi kiukuttelee. Näytä, että ei saa lyödä. Sano: "Nyt sinua harmittaa". Näytä, miten tykätään. Anna turvalliset rajat.

Opeta pelisääntöjä: ei saa repiä eikä satuttaa, toiselle tulee paha mieli. Kannusta, älä moiti. Opeta, että on erilaisia ihmisiä ja perheitä.

Hassuttele ja hellittele. Osoita eri tavoilla hyväksyntää. Kerro, että oma keho on hieno ja sitä saa kosketella.

Kerro, että vauva tulee vauvasiemenestä, kasvaa mahassa ja tulee ulos äidin pimplin kautta.

Kerro lempeästi yksityisyydestä ja säännöistä, jotka koskevat muiden kanssa olemista. Opeta, että vessarauha annetaan kaikille. Opeta, että ihmisillä on erilaisia tapoja.

Kunniota lapsen tahtoa. Neuvolassa kerro, että nyt katsotaan lapsen oma pippeli tai pimppi. Yksityisiä alueita ovat kehon osat, jotka ovat uikkarien alla.

MITEN AIKUISEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Pidä lasta lähellä, silitele ja juttele. Kerro kehon osien nimiä: korvat, pimppi, pippeli. Katsele lapsen kanssa ihmisiä kuvakirjoista. Kosketa lasta hellästi.

Ota lapsi syliin ja juttele: "Se on pippeli/pimppi. Se on hieno. Pestään se nyt."

Kun lapsi on kiukkuinen, ota syliin ja rauhoita. Opeta, että voi suuttua, mutta muita ei saa satuttaa. Ihaile, juttele ja pajaa lasta usein.

Kerro miltä tuntuu, jos pajaa tai satuttaa. Anna lapsen tutustua monenlaisiin ihmisiin.

Näytä lapselle, että sinusta on hauskaa olla hänen kanssaan. Anna lapsen kosketella omaa kehoaan. Rakastaminen ja nauttiminen on sallittua.

Katsele lapsen kanssa kuvakirjoja vauvan kasvusta mahassa. Voit kertoa, että vauva kasvaa vauvasiemenestä. Vauvan koti on äidin mahassa.

Ohjaa lasta lempeästi ja asiallisesti. Lasta ei saa satuttaa.

Anna lapsen tutkia, leikkiä, näyttää tunteensa. Huolehdi turvallisuudesta. Anna apua, kun lapsi tarvitsee sitä.

vaestoliitto.fi/lapsijaseksuaalisuus

Kehitysvammaliitto

RINNEKOTI

Väestöliitto

PIDETÄÄN HUOLTA LAPSISTA

